

Välkomna till byavandring i Spånggård, Båtsberg och Långås byar.

För 100 år sedan hade vi inte kunnat komma hit vägledes från Ljungstorpshållet.

1816 uppmärksammades det i en skrivelse till lantmätaren att det inte fanns någon farbar väg mellan Spånggården och Ljungstorp. Redan då hade det väl ryktats om att gårdar skulle få flytta ut från sina byar och kanske behövde farbar väg norrut till landsvägen.

Gårdar har styckats och slagits ihop sedan urminnestider men kanske inte så genomtänkt som i slutet av 1700-talet och under 1800-talet. Under ca 100 års tid genomfördes *enskifte*, *storskifte* och *laga skifte* på uppdrag av staten i de flesta byar i Sverige. Syftet var att samla ihop gårdar i rationella brukningsenheter. Det innebar i många fall att även gårdarna fick nya lägen, i en del fall togs husen med i andra fall byggdes det nya.

Många av oss minns också den senaste stora jordreformen, *koncentrerad rationalisering* som ägde rum under 1960-talet i Sverige.

Innan skiftesordningarna började genomföras hade gårdarna tegar runt om i byn för att få en rättvis fördelning mellan bra och mindre jordar. Tidigt 1700-tal började ett problem uppmärksammas med att driva boskapen mellan betena. Inga direkta stängsel fanns mellan gårdarna och det var svårt att hålla boskapen från de odlade grödorna.

För Båtsbergs och Långås byar skrevs därför en byordning år 1732. Där gav Gödestadsbönderna sig även in på angränsande socknars byar i Träslöv och Valinge för att försöka förhindra deras kreatur att trampa ner växande gröda.

Det är nu i början av 1800-talet, storskifte har genomförts men inte till full belåtenhet varför staten förordar Laga skifte i en lagtext 1827. Det är till den tiden vi tar oss tillbaka på vår vandring i Gödestads sockens norra byar.

Spånggården

Spånggården som vi nu startar vid var fram till 1920-talet ett kyrkohemman, skatt skulle betalas till kyrkan. Typiskt nog gjordes aldrig något laga skifte i Spånggård eftersom gårdens ägor redan var samlade till en brukningsenhet. Anledningen till detta tros vara att gården ligger nära Klastorp och blev skiftad redan 1811 i ett Enskifte som gjordes i Klastorp.

Gården var ett kyrkohemman som friköptes från kyrkan omkring 1920. I ett kyrkohemmans förpliktelser ingick också att det för Gödestadsrotens räkning skulle hållas båtsman.

Gården drevs vid skiftet av Nils Torstensson f. 1796 från Torpa 1 och hans hustru Lena Jönsson f. 1802 också från Torpa. Paret hade en dotter, Johanna Britta f. 1833 som gifte sig 1852 med Lars Gustav Andersson från Ljungstorp 2, Gunnes.

Nils, hans hustru Lena, Johanna Britta och Lars Gustav flyttade hem till Torpa 1 1860.

Lars-Gustav hade passande nog en syster Anna-Greta som då gifte sig med Bernander Börjesson från Klastorp 4, en gård som gränsade till Spånggården i väster. Bernander tog över gården 1860 efter Nils och sin svåger Lars-Gustav.

Bernander och Anna-Greta fick flera barn, Anders föddes 1865 och fick ta över gården 1894 när hans far dog. Han hade då året tidigare gift sig med Anna Lina Magnusson från Attorp 4 i Lindberg.

Lars-Gustav tar över gården i Torpa när svärfar börjar bli gammal och själv lämnar han sedan över gården till sin systerson Bengt Severin Bernandersson från Spånggården.

Bengt Severin gifter sig i slutet av 1800-talet med Anna-Augusta Johansdotter från Västra Derome 3 i Ås församling. De får barnen Johan Albert och Evelina.

Nämnda Evelina finner sin man Carl-Julius från Båtsberg 3, Börs i Gödestad. De får bland annat sönerna Albert och Arne som senare kom att starta BS (Bröderna Svenssons) möbler.

1917 gifter sig brodern Albrekt född 1879 med Anna Elisabeth från Båtsberg 3, Börs och drev gården tillsammans med sin bror Anders. Deras son Sigvard Börjesson gifter sig 1951 med Asta Ingeborg från Bräcke gård i Vessigebro och övertar gården.

Båtsberg 1, Esbjörn Marcusgård

Vid laga skifte liksom idag består Båtsberg 1 av två gårdar. Gårdarnas ägare till dagens Malis hette Swen Gunnesson och till Petters hette han Petter Andersson.

De båda gårdarna på Båtsberg 1 behövde aldrig genomföra laga skifte. De fastställde istället gränserna kring sina båda fastigheter genom *sämjedelning*.

Petters flyttade upp sina hus till vägen och Malis blev kvar på samma plats.

Gården Malis

Manuset är 17,8 m långt, 5,5 m brett och 2 m högt. Inrett till Herberge, förstuga, mjölbod, stuga och kök samt en murad källare.

Ladugårdshuset västra längan är 17 m lång, 5,20 m lång, 1,90 m hög och är inredd till vedbod, lada, foderloge, stall och dynga.

Norra längan är 8 m lång, 4,9 m bred och 1,90 m hög. Inredd till vagnsport och fähus.

Östra längan är 22 m lång, 11 m bred, 1,90 m hög. Inredd till hölada, loge med fodergolv och inkörspport.

Byggnadsättet är detsamma som till Petters och bedöms vara i försvarligt skick. På gården finns en vattenbrunn med kar och därtill en liten obetydlig trädgård.

Swen Gunnesson och hans hustru hade inga barn och var båda sjukliga, dog 1856 respektive 1862.

Anders Andersson ägare till Långås 1 övertog Malis, troligen på 1840-talet och 1883 blev hans son Albrekt Andersson ägare till Malis. Albrekt var gift med Albertina Andersdotter från Hunnestad 8, nuvarande Karltorp.

Ett år efter Albertinas död 1922 flyttade Albrekt in till Varberg. Han hade brukat gården från 1883 med undantag för åren 1901 till 1906 då han utarrenderade gården till Johan August Antonsson

från Tvååker. Vad Albrekt gjorde de åren är idag okänt, i husförhörslängden står det att han vistades i Grimeton.

1923 köpte Klaes Bernhard Andersson född i Veddige, uppväxt i på Klastorp 5, Tostagården och gift med Linnea Torborg Bengtsson i Barnakulla, Klastorp Träslöv, gården. De hade första åren en gård i Sällstorp. Linneas far var född i Barnakulla och hennes mor var Nikolina Olivia Andersson som kom från Båtsberg 2, syster till Wilhelm.

Klaes och Linnéa fick fem barn varav sonen Gösta f. 1923 var en. Gösta Klaesson gifte sig med Margit från Grimeton, Tjärby 1 och de tar över gården efter Klaes och Linnéa. En son, Hans-Göran (Hasse) f. 1952 gifter sig med Birgit Börjesson f. 1956 Veddige, Thårstorp. De arrenderade på 1980-talet Pardos i Algustorp för att i början av 1990-talet flytta till Malis som Hasse vid den tiden drev. 2019 såldes gården till Göran Lagerstedt, Grunnarp, Valinge.

Gården Petters

Manuhuset: 14 m långt, 5,5 m bred, 2,4 m högt. Huset är inrett med stuga, förstuga, kök och herbergssrum.

Ladugårdshuset: Södra uthuslängan är 8 m lång, 5,6 m bred och 1,8 m hög. Inrett till vagnsport, stall och foderloge.

Västra längan 22,5 m lång, 6 m bred, 1,8 m hög inrett till 2 hölador, fähus, loge med sädesgolv.

Norra längan är 7,3 m lång, 5,5 m bred, 1,8 m hög och inrett till torrfoder bränneshus.

Alla husen är träbyggnader med skiften i stolpar på medelmåttig hög stenfot under halmtak som är i försvarligt gott skick.

På gården finns en vattenbrunn med kar och därtill en liten obetydlig träd- och humlegård.

Ägaren till gården vid tiden för sämjedelning hette Petter Andersson och troligen den som senaste gårdsnamnet uppkallats efter. Petter från Ljungstorp 2 och hans hustru Börta Bengtsdotter från Båtsberg 3 Gunnes var födda 1784 respektive 1786.

Petter dog 1835 och Nils Svensson från Pilasgården Klastorp 9 arrenderar gården och gifter sig år 1840 med Petter och Börtas dotter Inger-Britta. Hon dör 1853 och Nils gifter om sig 1856 med Inger-Lena Andersdotter från Grimeton Torpet 9. Hon var vid denna tid piga på Ljungstorp 1.

Inger-Lena dör 1870 och två år senare avlider Nils.

Wilhelm Larsson från Båtsberg 2, Luddes, driver gården vidare i sterbhus tillsammans med sin bror Severin. Severin förblir ogift och dör 1908.

Wilhelm gifter sig 1872 med Johanna Carolina Andersdotter från Lindberg. Deras ena dotter Josefina Bernhardina kom senare att gifta sig med Johan Augusts (se nedan) bror Emil Persson och bli arrendatorer av Stomgården i Gödestad 1919.

1889 avlider Carolina och 1892 Wilhelm.

Några av deras barn driver gården vidare tills Sven Johansson från Tyllered i Tvååker köper den 1899. Han har då gift sig med Amalia Charlotta Swensdotter från torpet Hägnen i Grimeton. Sorgligt nog avlider Sven 1899.

År 1900 gifter sig Amalia Charlotta med Johan August Persson. Han var född i Långås 1, Grönkullen. Moder var Lena Andersdotter född på gården. Fader till Johan August var drängen till Båtsberg 3 Börs, Per Tobiasson från Trönninge 11 Lindberg. De både gifte sig den 10 augusti 1864 dagen innan Johan August föddes.

Johan August växte upp på gården Klastorp 4 Less som hans far ägde. Hans bror Emil gifte sig senare med Josefina Bernhardina (se ovan). Hans syster Alma gifte sig med Paridon till Pardis i Algustorp.

Han gifte sig först 1888 med Charlotta Svensdotter från Klastorp 11 Björs och tog samtidigt över gården. Charlotta dog emellertid redan 1894.

Några år senare träffar Johan August änkan Amalia Charlotta i Båtsberg 1 och köper gården år 1900. Amalia avlider 1906.

1908 gifter Johan August sig för tredje gången, nu med Hilma Amanda Magnusson från ett torp vid Spekås i Rolfstorp.

1917 föds deras sista barn John Per Ragnar som kom att ta över gården 1946 när han gifte sig med Ingegärd Johansson från Gårdakrik i Grimmared. De säljer gården 2007 och flyttar till ett hus i Veddige.

Båtsberg 2, Lars Andersgård

Lars Andersgård ägdes vid skiftet av Casper Börjesson, Swen Nilsson och Pehr Svensson.

Gården Luddes ½ Båtsberg 2

Byggnaderna till Luddes var relativt nybyggnad vid skiftet vilket märks på den relativt stora lagdugårdsbyggnaden. Västra och norra längorna var byggda i vinkel och mätte tillsammans 25 meter, var 5 m breda och 2 m höga. En östra länga fanns också 14,8 m lång, 5 m bred och 2 m hög.

Utöver brunnen och karet på gården fanns en liten trädgård med unga fruktträd och en liten humlegård.

1837 köpte Lars Nilsson gården. Han var född i Åhs och hustrun Olena Svensdotter kom från Valinge.

De fick bland annat söner Wilhelm (Petters) och Johan-Ludvig som senare gården fick sitt namn "Luddes" efter.

Deras dotter Johanna Sofia gifte sig 1880 med Bengt Svensson i Klastorp 3, de var då 41 respektive 39 år gamla. Trots sina höga åldrar fick de fyra barn varav en av var dottern Alma Olivia född 1880 som gifte sig 1901 med en skräddare i granngården. Ytterligare en dotter Johanna Elisabeth född 1883 fick två barn, Anna Linnéa f. 1904 och Agnes Sofia f. 1911. Båda döttrarna är angivna som oäkta men tros med all säkerhet vara döttrar till Anders Carlsson son till Carl-Petter Andersson på Ljungstorp 1 Markusa och från 1900 Ljungstorp 4 Carlsro.

Johan-Ludvig gifte sig 1873 med Helena Larsdotter från Lindberg och tog därefter över gården efter sin far Lars. De fick fyra barn.

Johan Ludvig dör 1910 och Helena gifter 1912 om sig med Anders Johansson från Lindberg.

Johan Ludvig och Helenas dotter Alvina Elisabeth är i Amerika åren 1902–1909.

1917 gifter Alvina sig med Emanuel Abrahamsson som föddes i Karl-Gustav. Han blev änking 1916 och sålde sin gård Trönninge 4.

Emanuel dör 1932 och Alvina flyttar två år senare till Varberg.

1934 köper Anders Emil Eliasson från Lindberg Inlag 1 gården. Han är gift med Anna Fredrika Gustafsson från Elmås i Skällinge.

1939 föds Eiton som fortfarande idag bor tillsammans med sin hustru Ulla-Britt på gården.

Gården Davids ¼ Båtsberg 2

Gården hade före laga skifte inget eget manhus endast en ladugårdsbyggnad.

1852 köpte David Pettersson närmast från Valinge den lilla gården Davids. Han var gift med Johanna Christina Johansdotter också från Valinge.

De fick bland annat dottern Emma Christina född 1852.

Hon gifte sig med Elias Bengtsson från Klastorp 4 som övertog gården 1875.

Elias och Emma hade inga egna barn men en fosterson född 1883, Sven Otto Birger Svensson. Birger Svensson var den som senare skulle grunda Monark cykelfabrik och bli en av Sveriges mest betydelsefulla industrimän på 1930-talet.

Grannen Olaus Larsson står som hemmansägare av gården i slutet av 1800-talet medan Elias och Emma fortsatt bodde kvar i husen och säkert gjorde dagsverken för Olaus.

Den lilla gården köptes i början på 1800-talet av Lars Larsson i Grunnarp, Valinge. Några decennier in på 1900-talet revs husen på fastigheten. Idag finns brunnen kvar en bit in i åkern utmed vägen till Grunnarp.

Den återstående fjärdedelen av Båtsberg 2 ägdes efter skiftet av Båtsberg 3, Börs.

Båtsberg 3, Lars Jönsgård

Består vid skiftet av de båda gårdarna Börs och Gunnes och ägs av Swen Nilsson och Jöns Bengtsson och låg mittemot grustäkten i backen. Båda gårdarna fick flytta förbi Långås by österut.

Utöver manhus och ladugårdsbyggnader fanns det också en murad potatiskällare. Kan den ha legat norr om gården?

Gården Börs

Gården tas över av Swens son Bengt Svensson som gifter sig med Helena Christina Bartholdsdotter från Rolfstorp.

1880 gifter sig Bengt och Helenas son Sven-Edvard med Paulina Christina Johansdotter från Gödestad 8 och tar över gården.

Sven-Edvard dör 1909 och inget av barnen tar över gården. De två syskonen Carl och Elisabeth finner varsin kusin. Carl gifter sig med Evelina i Torpa, systerdotter till Anna-Greta i Spånggården och Elisabeth gifter sig med Albrekt i Spånggården, Anna-Greta och Bernander Börjessons son.

Bröderna August och Carl Bartholdsson från Långås 1, Grönkullen tar över gården 1917. Carl gifter sig 1919 med Anna Elisabeth Bengtsson från Nygård i Träslöv och köper en gård i Morup.

August Bartholdsson gifter sig 1924 med Selma Josefina från Lundby 2 i Valinge och får tre döttrar varav en är Edith som så småningom gifter sig med Gunnar Johansson från Sällstorp som driver gården vidare till slutet av 1900-talet då dottern Berit senare säljer den till Göran Lagerstedt i Grunnarp.

Gården Gunnes

Gunnes fick flytta längst av Båtsbergs gårdar, 2000 alnar, drygt 1,1 km från ursprungligt läge till det nya läget mot Valinge gränsen i öster.

Namnet Gunnes härrör från tidigt 1700-tal då Swen Gunnesson gift med Kerstin Andersdotter ägde gården. Den gick sedan i arv till sonen Gunne Svensson och fem generationer senare är vi framme vid Kurt Carlssons morfar Bernhard Bengtsson som 1898 gifte sig med Neta Lovisa Larsdotter från Rolfstorp Havstorp 1.

Berhards mor var Kristina Jönsdotter från gården som gifte sig med Bengt Börjesson från Svenstorp.

De fick fyra barn där en var Hilda Elisabeth som senare gifte sig med Folke Carlsson från Onsala. I mitten av 1930-talet övertog de gården som senare sonen Kurth köpte på 1960-talet. En dotter, Anna, gifte sig med Olof Persson i Hålegården, Klastorp 2.

Bernard dog 1903 då Lovisa gifte om sig med Carl Amadeus Persson från Algustorp, son till Haqvin Persson.

De fick gemensamt dottern Karin.

Gården är fortfarande 2024 i familjens ägo, jorden utarrenderas, och är släktgård sedan 1600-talet.

Byn Långås

Gårdarna i byn Långås 1 och 2 låg med vacker utsikt uppe på Långåsen. Alla gårdsplanerna är stensatta och till gårdarna finns kringgårdade kålhagar. Några humlegårdar fanns inte vid Laga skifte.

Långås 1, Anders Arvidsgård

Gårdsnamnet Grönkullen fick den med all sannolikhet vid skiftet när den flyttades till dagens läge. På gamla kartor ses en teg norr om gården heta Grönkulletegen.

Gården ägdes vid skiftet av Lars Jönsson med hustru Kerstin Jönsdotter. Deras dotter Inger-Britta gifte sig 1841 med Anders Andersson från Skällinge. Anders mor Inger Christina Andersdotter kom från Klastorp.

Anders och Inger-Brita får 10 barn, däribland Lena f. 1842 som kommer till Klastorp 4 och är mor till Johan August Persson i Båtsberg.

Albertina föds 1848 och gifter sig med Severin Andersson på Överstegården som fick flytta norrut vid skiftet. De fick sonen Albanus.

Sonen Aron föds 1852 och gifter sig 1884 med Beata Charlotta Johansdotter från Klastorp 2. De får 11 barn och näst yngst i barnskaran är Bertha som föds 1905. Hon gifter sig 1933 med Albert Persson från Båtsberg 1 Petters.

Tidigare har jag också berättat om bröderna Carl och August som brukade Båtsberg 3, Börs

Långås 2, Pehr Nilsgård

Två gårdar med Lars Trulsson och Bengt Andersson som ägare. Båda gårdarna fick ligga kvar vid laga skifte.

Gården Karlsa

Gårdens ägare vid skiftet Bengt Andersson var gift med Anna Christina Svensdotter, dotter till Swen Nilsson Båtsberg 3, Börs

Deras son Albrekt tog över gården och gifte sig 1856 med Olena Bengtsdotter från Klastorp 7, Massa.

Albrekt och Olena fick åtta barn där Carl Sigrid Albrektsson var en som föddes 1885.

Han gifte sig 1917 med Nanny Matilda Linnéa f, Johansson från Norra Solberga i Nässjö. De övertog också gården och fick dottern Anna Greta Linnéa samma år.

Greta gifte sig 1937 med Karl Albert Johansson från Stamnared. De hade en gård i Sällstorp de första åren men kom senare i mitten av 1950-talet att ta över Gretas hem i Långås, Gödestad. Sonen Sivert gift med Madeleine Billing från Varberg fortsatte med gården och drev den senare delen av 1900-talet och en bit in på 2000-talet.

Gården Trulsa

Lars Trulsson var gift med Beata Olsdotter från Ljungstorp 2, Gunne Nilsgård. Deras son Olaus Larsson gifter sig med Johanna Sophia Nilsson från Båtsberg 1, Petters.

De får en dotter Olivia Olausdotter 1880 som 1912 gifter sig med Johan Adolf Johansson från Skällinge. De bosätter sig på Lökareslätt i Algustorp.

Vid denna tid tar Anders Andersson, Grönkullen, över gården Trulsa.

Källor:

Ur olika församlingars kyrkböcker, Sveriges dödbok 1830–2020 samt Laga skifteshandlingar.

Text: Kenneth Johansson 2024, framtagen till en byavandring anordnad av Gödestads hembygdsförening den 18 juni 2024. 20 personer deltog i vandringen.